

Zera Shimshon

by Rabbi Shimshon Chaim Nachmani zt"l

Published Mantua 1778*

Chapter XXXIX: Chukat (Num. 19:1–22:1)

Essay 11. The death of the righteous

פָּרָק קָמָא דְּמַגִּילָה "הַצְדִּיק אָבָד", לְדוֹרוֹ אָבָד, מְשַׁל לְאָדָם שֶׁאָבָדָה מִמֶּנּוּ מְרַגְלִית, בְּכָל מְקוֹם שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת הִיא מְרַגְלִית וְהִיא לֹא אָבָדָה אֲלָא לְבַעֲלָהּ. קִשָּׁה דְּהָא מִיתָתָן שֶׁל צְדִיקִים רַע לְהֵם וְרַע לְעוֹלָם וְאִיךְ אָמַר לְדוֹרוֹ אָבָד לְחַוְדִּיהָ. וְעוֹד קִשָּׁה לְהַפֵּךְ דְּלֹא אָבָד לְדוֹרוֹ, כִּדְאָמְרִינוּ בְּפָרָק ג' דְּמוֹעֵד קָטָן מִיתָתָן שֶׁל צְדִיקִים מְכַפֶּרֶת.

This essay discusses the verse, “The righteous man is lost, and no one takes it to heart; men of kindness are assembled, and no one gives thought that because of evil the righteous one was taken away.”¹ **The first chapter of tractate Megillah:**

Rabbi Elazar said [that] Rabbi Chanina said: **“The righteous man is lost”**— [he] **is lost [only] for his generation** [not for himself]. [This is] **similar to a man who has lost a pearl**. [The pearl does not care if it is lost, as] **wherever it is [found], it is [still] a pearl; it is lost only to its owner.**

- Megillah 15a

This is difficult to understand, for the death of the righteous is bad for them and bad for the world,² so how can it say “lost to his generation” alone? Also difficult is the opposite view, that he is *not* lost to his generation, for as we say in the third chapter of Moed Katan (28a), “The death of the righteous atones,” and thus there is a benefit, and not a loss.

וְנִשְׁ לֹמַר שֶׁמִּתְחִלָּה הִרְגִּישׁ קוֹשֵׁיָא עַל פְּסוּק אִיךְ מְקוֹנָן עַל צַרַת הָעוֹלָם לְפִי שׁ"הַצְדִּיק אָבָד" וְהָא קִיַּימָא לֵן אִין צְדִיק נִפְטָר וְכֹו' עַד שֶׁנִּבְרָא צְדִיק כְּמוֹתוֹ. וְתִירֵץ לְדוֹרוֹ אָבָד שְׂאָף עַל פִּי שֶׁנּוֹלַד צְדִיק אַחֵר עֲדִיין הוּא קָטָן וְאִינוּ יָכוֹל לְלַמֵּד לְאוֹתוֹ הַדּוֹר תּוֹרָה וְחֻקֵּיהָ אֲלָא לְהַדוֹר הַבָּא אַחֲרָיו.

One can say: At first, [Rabbi Chanina] sensed a difficulty with the verse: How does it lament the suffering of the world that “the righteous man perishes,” for don’t we hold that “no righteous man departs from the world until another like him is created.”³ He resolved this by saying “lost to his generation,” for even though another righteous man is born, he is still young and cannot yet teach Torah and wisdom to that generation, but only the next generation.

* English translation: Copyright © 2025 by Charles S. Stein. Additional essays are available at <https://zstorah.com>

¹ Isaiah 57:1.

² Mishnah Sanhedrin 8:5; Sanhedrin 71b.

³ Yoma 38b.

ואם תאמר איך אני אומר לדורו אבד דמשמע לדורו לחודיה והא קיימא לן מיתתן של צדיקים רע לעולם ורע להם נמי שכל עוד שמוסיפים ימים מוסיפים נמי מצות ומעשים טובים. ומשום הכי הביא המשל לאדם שאבדה ממנו מרגלית וכו', כְּלוּמַר בְּנֻדְאֵי שְׁהֵם הָיוּ רוֹצִים לְחַיּוֹת עוֹד כְּדֵי לְהוֹסִיף מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְלָכֵן רַע לָהֶם לָמוּת. וּמִכָּל מְקוֹם לֹא שֵׁיִיךְ לֹמַר "הַצְדִּיק אָבָד" לְדִידֵיהּ אֲלָא לְדוֹרוֹ דְּנֻקָּא, שְׁהֵרֵי הַצְדִּיק כְּבָר הוּא שְׁלָם מְכַל מְקוֹם וְלֹא אָבָד כְּלוּם, כְּמוֹ הַמְּרַגְלִית מִמֶּשֶׁשׁ שְׁהִיא לְעוֹלָם מְרַגְלִית בְּכָל מְקוֹם, מִשׁוּם דְּמַחְשָׁבָה טוֹבָה הַקַּב"ה מְצַרְפָּה לְמַעֲשָׂה, וְכִמוֹ שְׁמַצִּינוּ בְּמִשְׁחָה שְׁאָמַר לוֹ הַקַּב"ה מַעֲלָה אֲנִי עָלֶיךָ שְׂכָר כְּאִילוֹ קִימַתְּ כָּל הַמִּצְוֹת וּתְלוּיּוֹת בְּאַרְצֵךְ, וְאַף עַל פִּי כֵּן הִיָּה קִשְׁיָה עָלֶיךָ לְמוֹת, הַגַּם שְׁלֹא הִיָּה אוֹבֵד כְּלוּם. וְשִׁפִּיר קָאָמַר לְדוֹרוֹ אָבָד שְׁלֹא אָבָדָה אֲלָא מִבְּעָלָהּ.

Perhaps you'll say: how can I say "lost to his generation," which means only to his generation, for don't we hold that the death of the righteous is bad for the world and bad for them too, since as long as they live, they add mitzvot and good deeds? Because of this, he brought the parable of a man who lost a pearl, as if to say, [the righteous] were certainly hoping to live longer in order to increase mitzvot and good deeds, and therefore it is bad for them to die.

Nevertheless, it is not appropriate to say the righteous is lost to *himself*, but only to his generation, for the righteous man is already complete and has not lost anything, just like the pearl, which is always a pearl wherever it is. That is because regarding a good thought, the Holy One, Blessed be He, joins it to action,⁴ as we find regarding Moses, to whom the Holy One, Blessed be He, said, "I will consider it as if you fulfilled all the mitzvot dependent on the Land,"⁵ and even so, it was hard for him to die, even though he was not losing anything.

Thus, it is fitting to say, "lost to his generation," that like the pearl, he was only lost to his owner, the generation, and not lost to himself.

אֲלָא שְׁעֵדִינוּ קִשְׁיָה לְפִי דְרִשָּׂא זֶה סוּף הַפְּסוּק אִיךְ מִתְקַשֵּׁר וְאִיךְ אֲפֻשֵׁר שְׁ"אִין אִישׁ שָׁם עַל-לֵב", דְּמָה הִיא סְבָרְתָם אִם הָאָבָדָה הִיא כּוֹלָה שְׁלָהֶם דְּנֻקָּא. וְעוֹד דְּקִשְׁיָה רִישִׁיָּה לְסִיפֵיהּ, דְּמַתְחִלָּה אָמַר "וְאִין אִישׁ" דְּמִשְׁמַע שְׁאִין שׁוּם אַחַד שָׁם עַל לֵב לְהַסְפִּידוֹ כְּרֵאוּי וְאַחַר כֵּן אָמַר "וְאִנְשֵׁי-חֶסֶד" דְּמִשְׁמַע שְׁיֵשׁ מִי שְׁגוֹמֵל חֶסֶד עִמּוֹ. וְאִם תֹּאמַר שְׁפִירוּשׁ "וְאִין אִישׁ שָׁם עַל-לֵב" מִשְׁמַעוֹ שְׁאִינָם מְשִׁימִים לֵב לְאָבִידָה שְׁלָהֶם אָבָל אִין הִכִּי נְמִי שְׁמַסְפִּידִים אוֹתָהּ כְּרֵאוּי, אִם כֵּן קִשְׁיָה הַפְּסָל, "וְאִנְשֵׁי-חֶסֶד נְאֻסִים בְּאִין מִבִּין" וְכוּ', דְּהִיָּנוּ רִישָּׂא דְ"וְאִין אִישׁ שָׁם עַל-לֵב".

But it is still difficult according to this interpretation of the verse: how does the end of the verse connect with the beginning, and how is it possible that "no one takes it to heart"? What are they thinking, by not taking it to heart, if the loss is entirely their own?

Another difficulty is comparing the beginning to the end, for initially it said, "and no one takes it to heart," which means that there is no one who takes it to heart to eulogize him properly, but then it says "men of kindness are gathered," which means that there *are* those who act kindly toward him.

If you say that the meaning of "no one takes it to heart" is that they do not take to heart *their own* loss, but nonetheless eulogize him properly, then the redundancy is difficult, for "men of kindness are assembled, and no one gives thought," would be the same as the beginning "no one takes it to heart."

⁴ Kiddushin 40a; Jerusalem Talmud Peah 1:1.

⁵ Sotah 14a.

וגז' לומר שמימת הצדיק אפטר שתהנה באחת משלושה סבות, או שמת בעון הדור, או שכבר הגיע זמנו, או שהקב"ה מקדים לסלקו עד שהוא צדיק כדי שחס ושלום לא יפול בחטא. ומעתה אמר הכתוב "הצדיק אבד" לדורו דנקא, אב"ל "אין איש שם על-לב", לומר שמת בעונם. אלא שאומרים שמת לפי שכבר הגיע זמנו, או שסלקו קודם זמנו לטוב לו קודם שיחטא. ואף אם "אנשיי-חסד" תאספו לעשות עמו חסד וחספד הראוי מכל מקום אינם עושים תשובה לשוב מעונם ולתלות מיתתו בעון שלהם.

One can say that the death of a righteous man may be due to one of three causes: either he dies for the sin of the generation, or his time has come, or the Holy One, Blessed be He, removes him early while he is still righteous, so that, Heaven forbid, he not fall into sin, as he may be susceptible to do.

From here, the verse says: "The righteous man is lost," specifically to his generation, but "no one takes it to heart" to say that he died for their sin. Rather, they say he died because his time had come, or that he was removed early for his own benefit, before he might sin. Even if "men of kindness" are gathered to show him kindness and give him a proper eulogy, nevertheless they do not repent and return from their sin or attribute his death to their own wrongdoing.

ונהו "באין מבין כיי-מפני הרעה נאסף הצדיק", שאף שעם זכות ההספד תתעבב הרעה מלבא, עם כל זה אם לא ישובו תבא אליהם אחר כך, שהרי מיתת הצדיקים אינה מכפרת אלא עם התשובה דנקא כמו שהארנו בזה לעיל ריש פרשת אהרי מות ועיי"ש. ועוד שאף אם סיבת מיתתו תהיה לפי שהקב"ה מסלקו כשהוא צדיק מכל מקום הכל הוא מחמת עונותיהם, כמו שפרש רש"י על פסוק "אם הפהו המזשים יחטא לאשמת העם" שאשמת העם היא כשהגדול חוטא, והכי נמי אם שלים צבור הוא סימן רע לישולחיו.

This is the meaning of "and no one gives thought that because of evil the righteous one was taken away," that even though, through the merit of the eulogy, the evil may be delayed from coming, nonetheless, if they do not repent, it will come upon them afterward. For the death of the righteous only atones when accompanied by repentance, as we explained at length above at the beginning of parashat Acharei Mot (essay 1), and see there.

Furthermore, even if the cause of his death is that the Holy One, Blessed be He, removes him while he is still righteous, nonetheless all of it is due to their sins, as Rashi explains on the verse, "If it is the anointed priest who has incurred guilt, so that blame falls upon the people,"⁶ that the guilt of the people is when the leader sins. So too here: "If one [who erred in his prayers] is the communal prayer leader, it is a bad omen for those who sent him."⁷

⁶ Lev. 4:3.

⁷ Mishnah Berachot 5:5.

ובזה יובן מאי דאמרינו בפרק ה' דברכות אמרי ליה רבנו לרב המנונא: לישרי לן מר. אמר ווי לן, דמייתינן. ווי לן, דמייתינן. אמרי ליה: אנו מה נעני בתרה? אמר להו: הי תורה, והי מצות דבטלו מינו, איכא דגרים אי תורה ואי מצות דמגנו עלן. וקשה הכפל של ווי לן דמייתינן, ועוד מה שאלו לו ומה השיב להם, ועוד קשה איך אמר ווי לן והא "הצדיק אבד" לדורו ונקא אבד ולא לדידה כנאמר לעיל.

With this we can understand what is said in the fifth chapter of *Berachot*:

The Sages said to Rav Hamnuna Zuti at the wedding of Mar, son of Ravina: Let the Master sing for us. He said to them [singing]: Woe unto us, that we must die, woe unto us, that we must die. They said to him: How should we respond after you? He said to them: “Where is the Torah, and where are the mitzvot that have ceased from among us?” And there are those who explain: “Where is the Torah and where are the mitzvot that protected us?”

- Berachot 31a

This is difficult. Why the repetition of “Woe unto us, that we must die”?

Also, why did they ask him “how should we respond after you,” and why did he answer them as he did?

Also, how could he say “woe unto us,” when it was stated above that “the righteous is lost only to his generation,” not to himself, as we said above. Rav Hamnuna was certainly righteous.

אלא נדאי צריך לומר שפונת רב המנונא היא כה, ווי לן דמייתינן על עון הדור, ווי לן דמייתינן נמי מחמת שאנו עלולים ליפול בחטא וצריך שיהקב"ה יסלק אותנו קודם זמננו. אבל קשהם מתים בזמנם דהיינו הסיבה השלישית לא שיהיה לומר בה ווי לן כלל, והם השיבו לו אנו מה נעני בתרה, כלומר אם אתה אומר ווי על מיתת הצדיקים עצמם. אם כן צריך לומר שפירוש "הצדיק אבד" אינו לדורו אבד אלא לדידה, ומעתה מה נעני אנו אחר זאת הסברה שלך, וכי לא יש לנו בני דורו להרגיש על אבדת הצדיק.

Rather, we must certainly say that Rav Hamnuna’s intention was thus: “Woe unto us, that we must die,” due to the sin of the generation. Also, “Woe unto us, that we must die,” because we are liable to fall into sin, and the Holy One, Blessed be He, needs to remove us before our time. But when they die at their proper time—that is, the third cause—then there is no place to say “woe unto us” at all.

The others said to him, “How should we answer after you,” as if to say, if you are saying “woe” for the death of the righteous themselves, if so, you necessarily need to say that the explanation of “the righteous man is lost” is not that he is lost to his generation, rather he is lost to himself. Now, what are we to say after such a claim? Do not we, the members of his generation, also have reason to mourn the loss of the righteous?

וְהָשִׁיב לָהֶם אִי תוֹרָה אִי מִצְוֹת וְכוּ' כְּלוּמַר לְצַדִּיקִים יֵשׁ לָהֶם צַעַר וְקוֹשֵׁי לְמוֹת, וְזֶהוּ אֶמֶת בְּעֵצְמוֹ אֲבָל מִכָּל מְקוֹם אֵינָם אוֹבְדִים כְּלוּם כְּנֶאֱמַר לְעֵיל. אֲבָל כָּל הָאֲבִידָה הִיא לְבְנֵי דוֹרוֹ, שְׂאִין לָהֶם עוֹד מִי שֶׁיִּלְמְדֵם חֻכְמָה וְדַרְךְ תְּבוּנוֹת אוֹ שֶׁיִּגְיִן עֲלֵיהֶם מִן הַיְיִסוּרִין וּפּוֹרְעָנוּיֹת אִם חֵס וְשְׁלוֹם יִבְאוּ.

He answered them: “Where is the Torah, where are the mitzvot,” as if to say, the righteous have pain and difficulty in dying, and this is true in itself. But nonetheless, they do not *lose* anything, as explained above. Rather, all the loss is to the people of their generation, who no longer have someone to teach them knowledge and the path of wisdom,⁸ or to protect them from suffering and calamities, if Heaven forbid they should come.

* * *

---

⁸ Cf. Isaiah 40:14.